

ЮРИДИЧНА ЕТИКА: ЗАСТОСУВАННЯ ДОСВІДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ДЛЯ УКРАЇНИ

Письменна О. П.¹, Вайзберг В. В.^{2*}

^{1,2}Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця (Україна)

* e-mail: vaizberh.v@donnu.edu.ua

Юридична етика є одним із ключових складників професійної діяльності нотаріусів, адвокатів, суддів та інших юристів, оскільки визначає межі поведінки та норми моралі в їх діяльності. Європейська інтеграція та глобалізація правових систем роблять етику в правовому полі важливою в сучасному світі.

Застосування європейського досвіду у сфері правової етики є необхідним для вдосконалення національної правової системи в Україні. Проте впровадження належних моральних засад залишається складним завданням. Недовіра до судової системи, корупція, політичний тиск на правників, а також низька правова культура серед населення є ключовими проблемами, що потребують вирішення. Забезпечення справедливого, прозорого та відповідального здійснення правосуддя може бути досягнуто шляхом регулювання професійної поведінки юристів. У країнах ЄС розроблені системи контролю за дотриманням етичних стандартів, які включають не лише загальні принципи моралі, а й специфічні вимоги до професійної поведінки юристів. Досвід ЄС може стати важливим джерелом для формування національної системи правової етики в Україні, оскільки питання деталізації правової етики перебуває на стадії розробки.

Мета дослідження – дослідити юридичну етику в різних державах Європейського Союзу та проаналізувати її можливе застосування в межах України.

Слово «деонтологія» було утворено від сполучення грецьких слів *δέον*, що означає «необхідне», та *λόγος* – «слово, вчення». Юридична деонтологія розглядається у двох аспектах: широкому та вузькому розумінні. У широкому розумінні це наука, що вивчає професійні, психологічні, політичні, етичні та естетичні правила, які регулюють відносини спеціаліста з об'єктом його роботи та колегами, забезпечуючи найкращі умови для їхньої співпраці. У вузькому значенні це наука, яка досліджує, як загальні моральні принципи застосовуються в особливих умовах професійної діяльності правників [1].

Країни Європейського Союзу мають розвинені системи правових норм і стандартів, що регулюють діяльність юристів. Європейська етика правників базується на кількох основних принципах, що визнаються загальноєвропейськими організаціями, як-от Рада адвокатських асоціацій та правових товариств Європи (ССВЕ). Такими принципами є: незалежність юристів у процесі здійснення професійної діяльності, повага до прав людини та забезпечення правової допомоги на високому рівні, захист інтересів клієнта та збереження конфіденційності, уникнення конфлікту інтересів, професійна компетентність та постійний професійний розвиток [2].

Наступним потужним документом є Європейська хартія суддів (European Charter on the Statute for Judges). Вона була прийнята у Страсбурзі 8–10 липня 1998 року. Цей документ визначає етичні стандарти для суддів у країнах ЄС, встановлюючи загальні принципи щодо незалежності суддів та їхньої професійної поведінки. Базовими принципами є чесність і неупередженість у прийнятті рішень, прозорість і підзвітність, повага до прав людини та, звісно, незалежність суддів [3].

Треба також розглянути Кодекс поведінки європейських прокурорів. Загальні етичні стандарти для прокурорів ЄС були розроблені Консультативною радою європейських прокурорів (КРЕП) спільно з Консультативною радою європейських суддів (КРЕС). Доволі цікавим аспектом є те, що КРЕП наголошує, що незалежність прокуратури, безсумнівно, впливає з незалежності судової гілки влади. Ключовими положеннями є об'єктивність, повага до прав людини, незалежність і професійна доброчесність [4].

Одним з «орієнтирів» поведінки нотаріусів є Європейський кодекс нотаріальної етики. Він базується на принципах неупередженості, конфіденційності та чесності. У самому документі зазначено: «Як виконавець державних завдань і володар суверенних повноважень нотаріус підпорядкований вимогам законів та іншим нормативним актам, які діють у державі, де він призначений нотаріусом. Як представник вільної професії з обов'язком консультування нотаріус повинен відповідати вимогам професійного права, які діють у державі, де він призначений нотаріусом» [5].

Рекомендації щодо ролі адвокатів (Рекомендація № R (2000) 21) ухвалила Рада Європи. У цьому документі наголошується на забезпеченні незалежності адвокатів, вільному доступі до правосуддя та якості правових послуг [6].

Загальноєвропейські кодекси етики для правників розроблені для того, щоб встановити єдині етичні стандарти для представників різних правничих професій у всіх країнах Європейського Союзу. Ці кодекси спрямовані на гармонізацію правових систем і забезпечення високого рівня професійної поведінки серед адвокатів, суддів, прокурорів та інших представників правничої сфери.

Багато країн ЄС мають національні кодекси поведінки, які регулюють етичну поведінку адвокатів на національному рівні. У Німеччині діє Федеральний адвокатський кодекс, який регулює роботу адвокатів. Він був укладений ще 01.08.1959 та досі є чинним. Що цікаво: у параграф юридичної етики досі не вносились зміни. Це означає, що ще тоді Німеччина розуміла важливість моральних засад у здійсненні юристами своєї діяльності. Розділ, присвячений етичним нормам, є одним із правових аспектів. Конфлікт інтересів, конфіденційність, незалежність у виконанні своєї роботи та дотримання високих стандартів професійної доброчесності є його основними принципами [7].

У Великій Британії діє Кодекс професійної поведінки, затверджений Радою адвокатів, який визначає етичні вимоги до правників. Серед його базових аспектів

можна виділити: адвокати мають діяти з високим рівнем професійної незалежності та неупередженості, наявна чітка регламентація процедури розв'язання конфлікту інтересів, адвокати зобов'язані уникати будь-якої форми дискримінації та діяти відповідно до принципів рівності та справедливості.

У Франції діє Кодекс етики нотаріусів, що встановлює чіткі стандарти поведінки нотаріусів у їхній діяльності. Його суть повністю повторює Європейську хартію для нотаріусів, вже згадану раніше.

Країни ЄС розробили системи контролю за дотриманням етичних стандартів, які включають не лише загальні принципи моралі, а й специфічні вимоги до професійної поведінки юристів. Європейські етичні кодекси підкреслюють, що судді, прокурори та адвокати вільні від політичного та економічного тиску. Незалежність правосуддя часто зазнає сумніву через зовнішні впливи, корупційні ризики та політичний тиск в Україні. Досвід ЄС може стати важливим джерелом для формування національної системи права етики в Україні, оскільки питання правової етики перебуває на стадії розробки.

Висновки. Отже, проаналізувавши частину європейських кодексів-стандартів юридичної етики, ми можемо зробити висновок, що фактично зміст цих кодексів збігається в основних принципах, лише з доданням певних специфічних етичних стандартів, які притаманні певній юридичній діяльності. В них можна помітити чіткість моральних критеріїв, яким повинен відповідати юрист, і обов'язковість дотримання цих норм.

Україна, яка прагне до інтеграції з ЄС, повинна запозичити ці стандарти та адаптувати їх до національних умов. Це означає, що треба не тільки формально прийняти етичні норми, а й усвідомити їх роль у правовій системі. Ці кодекси мають стати основою для підготовки юристів, формування культури професійної етики та створення ефективних механізмів контролю за дотриманням цих стандартів.

Юристи в країнах ЄС зобов'язані діяти в інтересах правосуддя та захисту основних прав людини, що відображено у відповідних етичних кодексах. Для України, яка переживає складний період реформ і боротьби з наслідками збройного конфлікту, цей складник є особливо важливим. Захист прав людини має бути ключовим принципом діяльності українських юристів, а впровадження європейських етичних стандартів може стати гарантією цього процесу.

Впровадження європейських етичних стандартів у юридичну практику України може сприяти зміцненню довіри до правової системи та підвищенню професійної етики серед юристів. Верховенство права, права людини та справедливість є ключовими принципами функціонування суспільства і сприятимуть створенню умов для формування правової держави.

Досвід Європейського Союзу у сфері правової етики не є швидким процесом. Реформування законодавства та підготовка юристів до нових етичних викликів

висвітлюються комплексним підходом. Важливим є формування нової культури професійної поведінки, заснованої на засадах європейської правової традиції, що передбачає не лише суворе дотримання етичних норм, а й розуміння їх як основи забезпечення справедливості та захисту прав кожної людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Пиріг Л. А., Скакун О. Ф. Деонтологія. Енциклопедія Сучасної України / НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. Останнє поновлення: 15 січ. 2024. URL: <https://esu.com.ua/article-26029>
2. Хартія основних принципів європейської адвокатської професії від 25 листопада 2006 року. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU06301>
3. Європейська хартія на статут про суддів (European Charter on the Statute for Judges) від 8–10 липня 1998 року. URL: <https://rm.coe.int/16807473ef>
4. Висновок № 13(2018) КРЕП: «Незалежність, підзвітність та етика прокурорів» від 23 листопада 2018 року. URL: <https://rm.coe.int/opinion-13-ccpre-2018-ukr/1680939322>
5. Європейський кодекс нотаріальної етики від 1995 року. URL: <http://surl.li/plimgm>
6. Рекомендація № R (2000) 21 Комітету Міністрів державам-членам про свободу професійної діяльності адвокатів від 25 жовтня 2000 року. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf
7. Федеральне Положення про адвокатуру від 01.08.1959. URL: <https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/bundesrechtsanwaltsordnung-ukr.pdf>

ЩОДО ПИТАННЯ ЛЕГІТИМАЦІЇ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ, СТВОРЕНИХ ШЛЯХОМ ПОДІЛУ ТА ВИДІЛУ, В ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Приходько М. С.

Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця (Україна)
e-mail: m.prykhodko@donnu.edu.ua

Основними задачами реорганізації акціонерних товариств (далі – АТ) шляхом поділу та виділу є формування оптимальної структури їх фінансових ресурсів, розвиток бізнесу, подолання кризових явищ тощо. Особливо актуальним питання реорганізації постає в умовах повоєнного відновлення бізнесу, що зумовлює необхідність прийняття оперативних рішень щодо трансформації бізнесу для вирішення нагальних проблем відновлення економіки України. Водночас оперативне формування бізнесу через створення господарських товариств, зокрема й АТ, є одним із пріоритетних шляхів реалізації цього. У цьому контексті реорганізацію АТ з метою поділу чи виділу треба розглядати як один із раціональних підходів.

Метою реорганізації АТ є створення нових товариств для ефективною реалізації конкретних задач бізнесу, зокрема це може стосуватися і повоєнного відновлення та сталого розвитку економіки держави. Водночас треба зауважити, що важливим моментом поділу та виділу з АТ є державне підтвердження законності проведення реорганізації і відповідне входження новостворених товариств до сфери господарських правовідносин. Такий процес зі сторони держави вчені-правники